

ALTIPARMAK
MEHMED EFENDİ

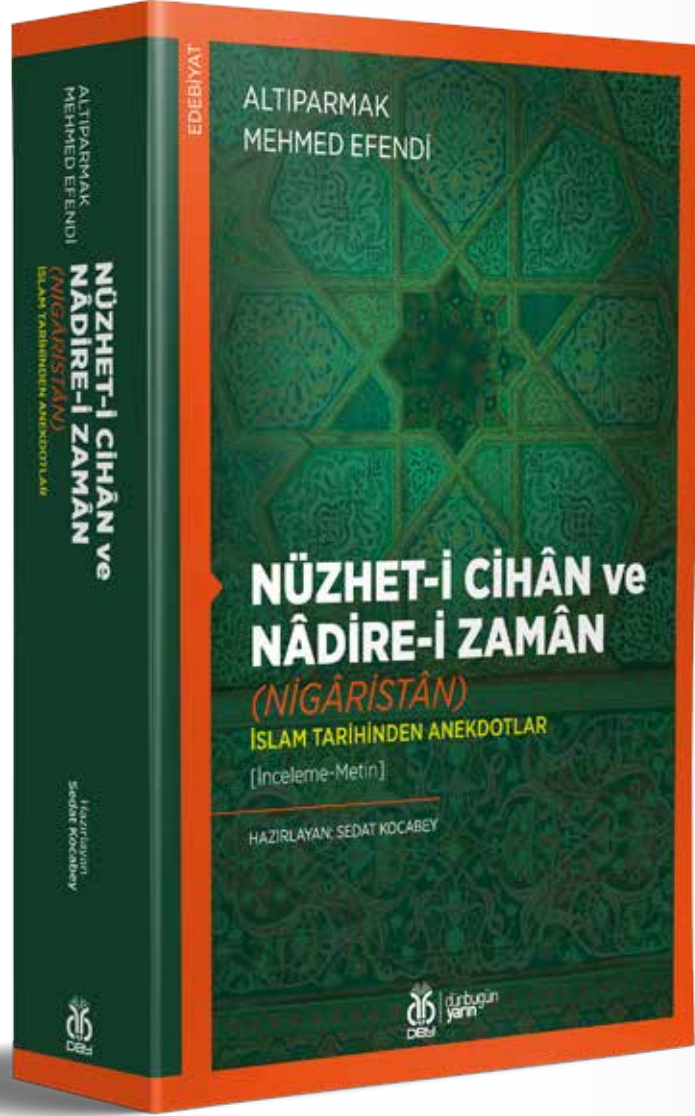
NÜZHET-İ CİHÂN ve NÂDİRE-İ ZAMÂN

(NİGÂRİSTÂN)

İSLAM TARİHİNDEN ANEKDOTLAR

[İnceleme-Metin]

HAZIRLAYAN: SEDAT KOCABEY

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2023, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 348

Edebiyat: 172

ISBN 978-625-6769-54-0

Sertifika No: 52315

Birinci Baskı: İstanbul, 2023

Yazar: Altıparmak Mehmed Efendi

Hazırlayan: Sedat Kocabey

Yayın Yönetmeni: İrfan Güngörür

Dizi Editörü: Furkan Öztürk

Kitap Editörü: Göker İnan

Baskı Hazırlık: DBY Ajans

Baskı/Cilt:

Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Tic. A.Ş.
(Sertifika No: 46519)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Altıparmak Mehmed Efendi

Nüzhət-i Cihân ve Nâdire-i Zamân (Nigârîstân) İslam Tarihinden Anekdotlar

[İnceleme-Metin]

Hazırlayan: Sedat Kocabey (Dr.); Editör: Göker İnan (Doç. Dr.)

İstanbul : DBY Yayınları, 2023.

704 s. ; 16,0 x 23,5 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 348) _ Dizin var.

ISBN 978-625-6769-54-0

1- Edebiyat 2- İslâm Tarihi

Bu kitap, 27.03.2023 tarihinde Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klasik Türk Edebiyatı doktora programı kapsamında Dr. Öğretim Üyesi Cumhuriyet Üniversitesi danışmanlığında savunulan Altıparmak Mehmed Efendi'nin Nüzhət-i Cihân ve Nâdire-i Zamân (Nigârîstân) Tercümesi-İnceleme-Tenkitli Metin adlı doktora tezinin bazı eklemelerle genişletilmiş hâlidir.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4

Cağaloğlu - Fatih / İstanbul

Tel.: +90 212 526 98 06

www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

İçindekiler

KISALTMALAR VE İŞARETLER	8
ÖN SÖZ	9
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	10
GİRİŞ	11

BİRİNCİ BÖLÜM ALTIPARMAK MEHMED EFENDİ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

1. Hayatı	13
2. Eserleri	15
2.1 Meâricü'n-Nübüvve Tercümesi.....	16
2.2 Terceme-i Sittîn li-Câmi'i'l-Besâtin.....	16
2.3 Kâşifü'l-Ulûm ve Fâtihu'l-Fünûn - Şerh-i Telhîs.....	16
2.4 Tefsîru "Mâ kâne Ale'n-Nebiiyi min Harac" (Ahzâb Süresi 38. ayet) - Ayet Tefsiri Risalesi.....	17
2.5 Şerh-i Akâid-i Nesefî.....	17
2.6 Risâle fi't-Tasavvuf.....	17
2.7 Nüzhət-i Cihân ve Nâdire-i Zamân (Devrân).....	18

İKİNCİ BÖLÜM

NÜZHET-İ CİHÂN VE NÂDİRE-İ ZAMÂN'IN MUHTEVASI

1. Nüzhet-i Cihân ve Nâdire-i Zamân'ın Tanıtımı ve İncelemesi	19
1.1 Eserin Tanıtımı.....	19
1.1.1 Eserin Kaynaklarına Dair.....	19
1.1.2 Eserde Adı Geçen, Giriş Kısmında Bahsedilmeyen Kaynaklara Dair.....	23
1.1.3 Eserin Yazılışı ve Tercümenin Sebebi.....	27
1.1.4 Tercümenin İsimlendirilmesi.....	28
1.1.5 Eserin Konusu ve Türü.....	29
1.2 Tercümenin Orijinal Eserden Farklı Noktaları.....	29
1.3 Tercümenin Dil Hususiyetleri.....	36
1.3.1 Seci.....	37
1.4 Tercümedeki Ayet ve Hadis İktibasları.....	40
1.4.1 Ayetler.....	40
1.4.2 Hadisler.....	43
1.5 Tercümedeki Atasözleri ve Deyimler.....	44
1.5.1 Atasözleri.....	44
1.5.2 Deyimler.....	45
2. Altıparmak Mehmed Efendi'nin Şiirleri ve Şairliği	49
2.1 Türkçe Şiirler.....	51
2.1.1 Şiirlerdeki Edebi Sanatlar.....	72
2.1.1.2 Arapça-Farsça İfadeler ile Deyimlerin Doğrudan Kullanılışı.....	76
2.2 Farsça Şiirler.....	76

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NÜSHALAR, NEŞİR USULÜ VE METİN

1. Nüsha Tavsifleri	103
1.1 Çalışmanın Esasını Oluşturan Nüshaların Tavsifleri.....	103
1.2 İncelenen, Çalışmaya Dahil Edilmeyen Nüshaların Tavsifi.....	104
1.3 Metin Neşrinde Kullanılan Nüshaların Seçimi.....	109
1.3.1 Kullanılan Nüshalar.....	110
2. Metnin Hazırlanmasında İzlenen Yol	111

METİN	113
SONUÇ	673
KAYNAKÇA	675
DİZİN	683
EKLER	691

Ön Söz

Klasik Türk edebiyatı süresince manzum ve mensur kaleme alınan eserler kültürel mirasımızın oluşumunda, var olan bilgi birikiminin günümüze aktarılmasında şüphesiz önemli bir yere ve değere sahiptir. Bu geniş sahanın sağlıklı olarak incelenmesi ve günümüzce anlaşılabilir olarak aktarılması; dinî ilimler, edebiyat, tarih, filoloji, sosyoloji, coğrafya, etnografya gibi çok sayıda bilimin ışığında yapılan çalışmalarla mümkündür.

XVI-XVII. yüzyılda yaşayan âlim, mütercim ve çalışmamızdaki örneklerle binaen şairliği de olan Altıparmak Mehmed Efendi'nin *Nüzhet-i Cihân ve Nâdire-i Zamân (Nigâristân) Tercümesi* adlı çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır. Bu eser, hem muhtevası (İslam tarihi olması) itibarıyla hem de anlatımda yer verilen latifeler ve şiirler itibarıyla çok zengin bir içeriğe sahiptir. İslam tarihi olan eser Müslüman devletlere ve bu devletlerdeki önemli şahsiyetlere dair mühim bilgileri hâzirdir. Bununla birlikte İslamî kültürde önemli yeri olan hikâyelere yer vermesi ve nihai olarak mütercimin şairliğine delalet eden şiirleri içermesi eserin kıymetini artırmaktadır. Bunlara rağmen *Nüzhet-i Cihân ve Nâdire-i Zamân (Nigâristân) Tercümesi* hakkında günümüze gelene kadar herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Hz. Muhammed'in soyundan başlayıp eserin orijinali ile uyumlu olarak Akkoyunlu devletine kadar devam eden anlatım Altıparmak Mehmed Efendi'nin *Câm-ı Cem-âyîn*'den ekleme yaparak Türklerin soyundan başlayıp Ertuğrul Şah'a kadar anlatımıyla sona ermesi bakımından da ayrı bir önem taşımaktadır.

Bununla birlikte birçok hususta çalışmanın her aşamasında kendisiyle istişarelerde bulunduğum kıymetli büyüğüm Doç. Dr. Göker İNAN'ın da çalışmamıza fazlaca katkısı olmuştur. Metnin tenkitli neşriyi oluşturma kısmında katkı sunan Dr. İsmet İPEK ve Nimet İPEK'e, Bursa İnebey nüshasını bulmama vesile olan Dr. Uğur ÖZTÜRK'e, katkılarından dolayı Dr. Çağdaş ALBAYRAK'a, Farsça beyitlerin tercümesinde yardımcı olan Husein Soufian'a ve özellikle metni düzenlemeye dair katkısı ve çalışmam boyunca gösterdiği sabrı için refika-i muhteremim Dr. Aslınur KOCABEY'e müteşekkirim.

Nüzhet-i Cihân ve
Nâdire-i Zamân (Nigârîstân)
Tercümesi

METİN

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün” ü yaşamak
“yarın” ları aydınlatır.

[İN 1b] [NO1 1b] [AN 1b]

Ey nigārende-i zemīn ü zamān
Nağşbend-i heme nuğuş-ı cihān
‘Amelüm bāğın eyleyüp tāze
Eyle yā Rab hemīşe nüzhet-i cān
Dür eyle hazān-ı hüsrandan
Be-resül-i habīb-i zü'l-ihsān

Nesr: Ol Mülk-i qadīr ve mālīk-i memālīkū't-taqdīr ‘azzame sulṭānuhu ve ‘amme ihsānuhu¹ ki sālīkān-ı mesālīk-i ins anuñ maḥmīdet ü senāsında rācīller ve ‘ārifān-ı sūrādīkāt-i kuds şükr-i ni‘amı edāsında² ‘acze kā’illerdür ve anuñ muḥbir-i şādīk ve habīb-i fā’iki, hezār-ı destān-ı bostān ﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ﴾³ ve bülbül-i gülistān ﴿نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ﴾⁴ -dur ki hitāb-ı müsteṭāb-ı⁵ ﴿إِنَّ هُوَ إِلَّا وَخِي يُوحَىٰ﴾⁶ teşrīfiyle müşerref ü müfahḥam ve kelīmāt-ı ḥikmet-encām-ı مِنْ أَنْبَاءِ الْمُكْرَمِينَ⁷ tekrīmiyle mükerrermdür şallāllāhu te‘ālā ‘aleyhi ve sellem ‘alā ālīhi ve aṣḥābihi zevi’l-himem.⁷

Naẓm li-mü’ellifihi:

Şāh-ı rusül ki in heme ser-ḥayl-i enbiyā [İN 2a]

Yā bend-i ez-mekārim-i ü behre-i nevāl

¹ Saltanatı/gücü büyük, ihsanı geniş olup yayıldı.

² şükr-i ni‘amı edāsında İN, NO1: şükr ni‘meti edāsı ‘uhdesinde AN

³ “O nefsanî bir arzudan dolayı konuşmaz.” Necm 53/3.

⁴ “O(nun söyledikleri) ancak vahyedilmekte olan bir vahiydir.” Necm 53/4.

⁵ “Biz sana işte bu Kur’ân’ı vahyetmiş olmamız sebebiyle kıssaların en güzelini sana bildirmekteyiz.” Yûsuf 12/3. ayetten nâkis iktibas.

⁶ “O peygamberlerin haberlerinden her birini, o kendisiyle senin gönlüne sebat vereceğimiz şeyleri böylece sana peş peşe anlatmaktayız.” Hûd, 11/120. ayetten nâkis iktibas.

⁷ Ona ve himmet sahibi ashabına selam olsun.

Cânlar fedâ o servere kim [NO1 2a] tesliyet için

Kışsa-güzârı oldu anuñ Hayy-ı zü'l-celâl

Neşr: Ve kelâm-ı kadîm-i icâz-âyîn ki ﴿وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ﴾¹ vaşfiyla mevşûf ﴿وَأَنَّهُ لَنَتَنَزَّلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ نَزْلًا بِرُوحِ الْأَمِينِ﴾² ‘unvânıyla ma‘rûfdur, âşâr-ı selef ü kudemâ anda munteví ve aḥbâr-ı aḥyâr-ı enbiyâ ‘aleyhimü’s-salâtu ve’s-selâm³ muḥtevidür ve aḥbâb-ı rivâyet ki cevdet-i zihni pāk ve sūr‘at-i fehmi derrāk ile meşhûn ve her biri zü-fünûn,⁴ ﴿هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ، ﴿كَانَهُمْ لَوْلَوْ مَكْنُونٌ﴾⁴ dur, ﴿هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ، ﴿كَانَهُمْ لَوْلَوْ مَكْنُونٌ﴾⁴ mücebiyle nevâdur, veḳâyı‘ ü sevâniḥ-i bedâyi‘ cihâna nazar-ı im‘ân ile nazar idüp eṭvâr-ı rezîleden müteḥallî ve aḥlâk-ı ḥamîde ile müteḥallî ol- mışlardır ve ol âyât-ı ‘acîbenüñ feḥvâsından ki ﴿كَانُوا مِنْ آيَاتِنَا عَجَبًا﴾⁶ ve ol beyyinat-ı ğarîbenüñ [AN 2a] ma‘nâsından ki ﴿هُنَالِكَ الْوَلَايَةُ لِلَّهِ الْحَقِّ هُوَ خَيْرٌ ثَوَابًا وَخَيْرٌ عُقْبًا﴾⁷ dur, ḥayret aḥz idüp ﴿لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ﴾⁸ mü‘eddâsınun muḳtezâsıyla ‘ibret iktisâb itmişlerdür ve bunu ‘ayne’l-yakîn ile müşâhede itmişlerdür ki ne irtifâ-ı medâric me‘âric-i kâmrânide meşfûk [NO1 2b] olanlar cihânda pâydar olurlar ve ne tengnâ-yı idbâr-ı perîşânide meş‘ûf olanlar dünyâda ber-ḳarâr ḳalurlar. Pes ‘âlem-i fânîye i‘tibâr u i‘timâd [İN 2b] ve ‘ömr-i devlet-i istimrârına istinâd şâyeste vü câ’iz degüldür.

Naẓm li-mü’ellifihî:

Târîḥ-i cihân içre yazılmış bu sebak [kim]

Diḳḳatle nazar kıl aña ey zübde-i insân

Her ḥarfî anuñ saña işâret eyler

Ḳad mâte fülân bin fülânün fülân⁹

¹ “Ne yaş ne kuru hiçbir şey müstesna olmamak üzere hepsi apaçık bir kitaptadır.” En‘âm 6/59. ayet- ten nâkis iktibas.

² “Muhakkak ki o (Kur‘ân) elbette bütün âlemlerin Rabbinin peyderpey indirmesidir.” “Muhakkak ki o (Kur‘ân) elbette bütün âlemlerin Rabbinin peyderpey indirmesidir.” Şuarâ 19/192-193.

³ Onlara salat ve selam olsun.

⁴ “Sanki onlar (sedefinde) saklı inci (gibi, ak-pâk ve tertemiz)dirler.” Tur 52/24. Ayetten nâkis iktibas.

⁵ “De ki: “O (İslâm‘ı) bilmekte olan kimselerle, o (hakı) bilmeyen kişiler eşit olabilir mi?” Zümer 39/9. ayetten nâkis iktibas.

⁶ “Bizim ayetlerimiz arasından, çok şaşılacak bir şey olduğunu mu sandın?” Kehf 18/9. ayetten nâkis iktibas.

⁷ “İşte burada yardım Hak olan Allâh‘a âittir! O,(dostlarına) mükâfât (verme) bakımından da çok hayırlıdır, (iyi kullarına güzel) âkîbet (temin etme) yönünden de pek iyidir!” Kehf 18/44.

⁸ “Andolsun ki; onların kıssalarında hâlis akıllara sahip kimseler için elbette pek büyük ibret(ler) bu- lunmuştur.” Yusuf 12/111. ayetten nâkis iktibas.

⁹ Felan oğlu felan kesinlikle öldü.

Kaynakça

Kitap ve Makaleler

Aclûnî, İsmail b. Muhammed b. ‘Abdu’l-Hâdî el-Cerâhî el-‘Aclûnî ed-Dimeşki Ebu’l-Fidâ el-. *Keşfu’l-Hafâ*. Kahire: y.y., 1351.

Aclûnî, İsmail b. Muhammed. *Keşfu’l-Hafâ*, Beka Yay. 2019.

Aka, İsmail. “Mîrhând”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 30, TDV Yay., İstanbul 2020, s. 156, 157.

Aka, İsmail. “Hândmîr”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 15, TDV Yay., İstanbul 1997, s. 550, 552.

Aksoy, Ömer Asım. *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2 Deyimler Sözlüğü, İnkâlâp Kitabevi, İstanbul 1995.*

Ali el-Kârî. *el-Esrâru’l-Merfû’a fil-Aḥbâri’l-Mevzû’atil-Ma’rûf bil-Mevzûati’l-Kübrâ*, nşr. Muhammed es-Sibâğ, Beyrut, Dârü’l-Emâne, t.y.

Altıparmak, Mehmed Emin Efendi. *Altıparmak İslâm Tarihi*, çev. Abidin Sönmez, İ.Turgut Atasoy, Hisar Yay., İstanbul 1984.

Ansarı, A. S. Bazmee. “Cûzcânî, Minhâc-ı Sirâc”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 8, TDV Yay., İstanbul 1993, s. 98-99.

Atâî, Nev’îzâde Ataulâh Efendi. *Şakâik-i Nu’maniye ve Zeyilleri: Hadâiku’l-Hakâik Fi Tekmileti’s-Şakâik*. haz. Suat Donuk. 2 Cilt. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2017.

Attar, Feridüddin. *Mantuku’t-Tayr Kuşların Diliyle*, çev.: Mustafa Çiçekler, Kaknüs Yay., İstanbul 2020.

Avcı, Casim. “Mes’ûdî, Ali b. Hüseyin”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 29, TDV Yay., İstanbul 2004, s. 353-355.

Avcı, Casim. “Târîhu Bağdâd”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 40, TDV Yay., İstanbul 2011, s. 88-89.

Aybakan, Bilal. “Şâfiî”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 38, TDV Yay., İstanbul 2010, s. 223-233.

Bakî’nin El İlam Bi-A’lami Beledi’llahi’l-Haram Tercümesi (*Feza’il-i Mekke*), Halil Sercan Koşık, Kesit Yay., İstanbul, 2019.

Baş, Derya. “Yâfiî”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 43, TDV Yay., İstanbul 2013, s. 175-177.

Bayatlı Mahmud oğlu Hasan. *Câm-ı Cem-âyîn*, sad.: Fahrettin Kırzioğlu, Türkiye Yay., İstanbul 1925, 1947.

Bayraktar, Mehmet. “İbn Miskeveyh”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 20, TDV Yay., İstanbul 2003, s. 201-208.

Bilgin, Orhan. “Matla-ı Sa’deyn”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 28, TDV Yay., İstanbul 1999, s. 141.

Buhârî. *Sahihü'l-Buhârî*. thk. Muhammed Zühayr b. Nâsır, 9 c., Dâru Tavki'n-necât, 1422.

Buhârî, Ebû 'Abdullâh Muhammed b. İsmâ'îl b. İbrâhîm el-Buhârî el-. *el-Câmi'u's-şâhîh*. thk. Muhammed Zuheyri en-Nâsir. 9 Cilt. Beyrut: Dâru Tavki'n-Necât, 1422.

Buhârî, Ebû 'Abdullâh Muhammed b. İsmâ'îl b. İbrâhîm el-Buhârî el-. *el-'Edebu'l-Mufred*. thk. Semîr b. Emîn ez-Zühayrî. Riyad: yay., 1419/1998.

Bursalı, Mehmed Tâhir. *Osmanlı Müellifleri*, 2 c., Matbaa-i Âmire, İstanbul 1333.

Bursalı, Mehmed Tâhir. “Altıparmak Mehmed Efendi”. *Sebîlü'r-reşâd I-VIII/19-201* (28 Haziran 1328).

Ceyhan, Semih. “Mesnevî”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 29, TDV Yay., İstanbul 2004, s. 325-334.

Cüveynî, Alaaddin Ata Melik. *Tarih-i Cihan Güşâ*, TTK, çev.: Mürsel Öztürk, Ankara 2013.

Çağbayır, Yaşar. *Ötüken Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Ötüken Yayınevi, İstanbul, 2017.

Çetin, Abdurrahman. “Vâhidî”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 42, TDV Yay., İstanbul 2012, s. 438-439.

Demircan, Adnan. *Gadîr-i Hum Olayı*, Beyan Yay., İstanbul 1996.

Demiri, Kemaleddin. *Hayatül Hayevan Havas ve Esrarı*, trc.: Rahmi Serin, Pamuk Yay., 2018.

Demiroğlu, Ayla. “Devletşah”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 9, TDV Yay., İstanbul 1994, s. 244-245.

Devvani, Celeleddin. *Ahlak-ı Celali*, Çev.: Ejder Okumuş, Fecr Yay., Ankara, 2019.

Dilek, Kaan. “Şerefeddin Ali Yezdî”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 38, TDV Yay., İstanbul 2010, s. 550-552.

Doğruyol, Hasan. “Buhtîşü”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 6, TDV Yay., İstanbul 1992, s. 378.

Ebu Abdullah Muhyiddin Muhammed b. Ali İbnü'l-Arabi, *Fütuhât-ı Mekkiyye*, çev. Ekrem Demirli. Litera Yay., 1. c., İstanbul 2006.

Ebu'l-Hasan, el-Vâhidî. *Esbâb-ı Nüzûl*, çev.: Necdet Çağıl, Necati Türk, Ketebe Yay., 4. Baskı. İstanbul 2020.

Ebû Ya'îlâ el-Ḥalîlî, Ḥalîl b. 'Abdullâh b. 'Ahmed b. İbrâhîm b. el-Ḥalîl el-Ḳazvînî. *Fevâ'idu Ebî Ya'îlâ el-Ḥalîlî*. Cidde: yay., 1422/2001.

ed-DîB, Abdülazîm Mahmûd. “Buhutî”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 6, TDV Yay., İstanbul 1992, s. 385-386.

El-Cûzcanî. *Minhâc-i Sirâc, Tabakât-ı Nâsirî Gazneliler, Selçuklular, Atabeglikler ve Hârezmşâhlar*, trc.: Erkan Göksu, TTK, Ankara 2020.

El-Hamevî Yâkût, Şihâbüddîn Ebû Abdullah. *Mu'cemu'l-Buldân*, II. s. 389; Semhûdî, III. s. 1018; Buhl, IV. s. 705. (626/1209), I-V, Beyrut. Adnan Demircan, *Gadîr-i Hum Olayı*, Beyan Yay., İstanbul 1996.

Er, Rahmi. “SÂBÎ, Ebû İshak”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 35, TDV Yay., İstanbul 2008, s. 339-340.

Eraslan, Kemal. “Mecâlisü'n-Nefâis”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 28, TDV Yay., İstanbul 2003, s. 216-217.

Evliyâ Çelebi, Dervîş Mehmed Zilfî. *Evliyâ Çelebi Seyahatnamesi*. nşr. Seyit Ali Kahraman - Yücel Dağlı - Robert Dankoff. 10 Cilt. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2007.

Fayda, Mustafa. “Taberî, Muhammed b. Cerîr”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 39, TDV Yay., İstanbul 2010, s. 319-320.

Fayda, Mustafa. “İbn A'sem el-Kûfî”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 19, TDV Yay., İstanbul 1999, s. 325-326.

Fazlullah, Reşidü'd-Din. *Camîu't - Tevarih (İlhanlılar Kısım)*, TTK Yay., çev. İsmail Aka, Mehmet Ersan, Ahmed Hesamipour Khelejani, Ankara 2013.

Firdevsî. *Şahname (Ciltli)*, çev.: Necati Lugal, Kabalıcı Yay.

Gazzâlî, Hüccetü'l-İslâm Ebû Ḥâmid Muhammed b. Muhammed el-. *Mişkâtü'l-Envâr*. thk. Ebu'l-'Alâ 'Afîfî. Kahire: yay., ts.

Hoca, Nazîf. “Altıparmak Mehmed Efendi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2 (1995), 31-38.

İbn Asem. *El-Fütuh*, Ankara Okulu Yay., Ankara 2020.

İbn Bibi. Nâsirüddîn Hüseyin b. Muhammed b. Ali Ca'ferî Rugadî Münşî, *Anadolu Selçukî Devleti Tarihi*, trc. M. Nuri Gençosman, Uzluk Basımevi, Ankara, 1941.

İbn Ebî Şeybe, Ebû Bekr b. Ebî Şeybe 'Abdullâh b. el-'Absî. *el-Kitâbu'l-Muşannefî'l-Eḥâdis ve'l-'Âşâr*. thk. Kemâl Yûsuf el-Ḥût. 7 Cilt. Riyad: Mektebu'r-Ruşd, 1409.

İbn Hacer el-'Askalânî, Ebû'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. 'Alî b. Muhammed el-'Askalânî. *İthâfu'l-Mehere bi'l-Ḳavâidi'l-Mubtekire min Etrâfi'l-'Aşere*. thk. Merkezu Ḥidmeti's-Sunne ve's-Sîra. 19 Cilt. b.y.: Mecma'u'l-Melik Fehd, 1415/1994.

İbnu'l-Esîr, Ebû's-Sa'âdât el-Mubârek b. Muhammed el-Cezerî. *Câmi'u'l-Uşûl*. thk. 'Abdulkâdir el-Arnaût. 12 Cilt. b.y.: Dâru'l-Hulvânî, 1389/1969-1392/1972.

İslam Tarihi (el-Kamil fi'l-Tarih Tercümesi), çev.: Abdülkerim Özyayın, Ahmet Ağırakça, M. Beşir Eryarsoy, Abdullah Köşe, Hacı Yunus Apaydın, Zülfikar Tüccar, 10 c., Ocak Yay., 2016.

İzgi, Cevat. “Hayâtü'l-Hayevân”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 17, TDV Yay., İstanbul 1998, s. 18-20.

Kanar, Mehmet. “Nizâmî-i Gencevî”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 33, TDV Yay., İstanbul 2007, s. 183-185.

Kanar, Mehmet. “Şâhnâme”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 38, TDV Yay., İstanbul 2010, s. 289-290.

Kandemir, M. Yaşar. “el-Müsned”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 32, TDV Yay., İstanbul 2006, s. 104-105.

Kapar, Mehmet Ali. “Lahmîler”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 27, TDV Yay., İstanbul 2003, s. 54-55.

Karaismailoğlu, Adnan. “Altıparmak Mehmed Efendi” *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 2/542, İstanbul 1989.

Kartal, Ahmet. *Türk - Fars Edebi İlişkileri Hakikate Düşen Gölge*, Doğu Kütüphanesi, İstanbul 2016.

- Kâtib Çelebi, Hâcî Halîfe Mustafâ b. Abdullâh. Keşfü’z-Zunûn an Esâmî'l-Kütüb ve'l-Fünûn. 2 Cilt. Tahran: Mektebetü'l-İslâmiyye, 3. Basım, 1387.
- Kılıç, Hulusi. “Harîrî”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 16, TDV Yay., İstanbul 1997, s. 191-192.
- Kılıç, Mahmud Erol. “El-Fütühâtü'l- Mekkiyye”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 13, TDV Yay., İstanbul 1996, s. 251-258.
- Koçkuzu, Ali Osman. “Aynî, Bedreddin”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 4, TDV Yay., İstanbul 1991, s. 271-272.
- Köksal, M. Fatih. *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*, Kesit Yay., İstanbul 2012.
- Köroğlu, Burhan. “Şehrezûrî, Muhammed b. Mahmûd”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 38, TDV Yay., İstanbul 2010, s. 462-466.
- Kurtuluş, Rıza. “Heft Ebreng”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 17, TDV Yay., İstanbul 1998, s. 157-158.
- Kut, Günay. “Acâibü'l-Mahlûkât”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 1, TDV Yay., İstanbul 1988, s. 315-317.
- Mahmûd Mîrhând, Muhammed bin Hâvendşâh bin. *Ravzatu's-Safâ fi Sîreti'l-Enbiya ve'l-Mülük ve'l-Hulefâ (Tabaka-i Selçukiyye)*, çev.: Erkan Göksu, Ankara 2018.
- Manastırlı Daniş Ahmed Efendi. *Makamat-i Harîri Şerhi Makamat-i Edebiyye-i Harîriyye Şerhi Melahat-i Danişîyye*, der.: Seda Kurt, DBY Yayınları, İstanbul 2021.
- Mazıoğlu, Hasibe. “Eski Türk Edebiyatı”, *Türk Ansiklopedisi, XXXII cilt*, s. 124-128. 1983.
- Meâricü'n-Nübüvve Peygamberler Tarihi*, çev. A. Fâruk Meyân, Berekât Yay., İstanbul 1976.
- Merçil, Erdoğan. “Utbi, Muhammed b. Abdülcebbâr”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 42, TDV Yay., İstanbul 2012, s. 236-237.
- Mesudi. *Altın Bozkırlar: Muruc Ez-Zehab*, çev: D. Ahsen Batur, Selenge Yay., İstanbul 2005.
- Muhammed b. Muhammed Altıparmak. *Muhammed bin Muhammed Altıparmak Telhîs Tercümesi (tenkitli metin)*. thk. İsmet Şanlı, Ürün Yay., Ankara 2010.
- Muhammed b. Muhammed b. Hüseyin, Mevlana Celaleddin-i Rumi. *Mesnevi Tercemesi ve Şerhi*, trc. ve şerh: Abdülbaki Gölpinarlı, 2. baskı. İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1984.
- Muhammed b. Muhammed b. Hüseyin, Mevlana Celaleddin-i Rumi. *Mesnevi-i Ma'nevi : Farsça*, haz. Adnan Karaismailoğlu, Derya Örs. Akçağ Yay., Ankara 2007. 1-2.
- Muhammed b. Hâvendşâh b. Mahmûd Mîrhând. *Harezşâhlar Ravzatu's-Safâ (Harezşâhiyan)*, haz. Erhan Göksu, Kronik Kitap, İstanbul 2022.
- Müstevfi-yi Kazvinî, Hamdullah. *Tarih-i Güzide*, çev. Mürsel Öztürk, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2018.
- Nevâî, Ali Şîr. *Mecâlisü'n-Nefâis I-II*, haz. A. Naci Tokmak, TDK Yay., Ankara 2017.
- Okumuş, Ömer. “Câmî, Abdurrahman”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 7, TDV Yay., İstanbul 1993, s. 94, 99.
- Okuyucu Cihan, Kartal Ahmet, Köksal M. Fatih. *Klasik Dönem Osmanlı Nesri*. Kesit Yay., 3. Baskı, İstanbul, 2014. s. 21- 36.
- Osmanlı Tarihleri: Osmanlı Tarihinin Anakaynakları Olan Eserlerin Mütahassıslar Tarafından Hazırlanan Metin, Tercüme veya Sadeleştirilmiş Şekilleri Külliyyatı, haz. N. Atsız Çiftçi-oğlu, Türkiye Yay., 1.c., İstanbul 1925, 1949.
- Osmanzâde, Hüseyin Vassâf. *Sefîne-i Evliyâ*, çev. Mehmet Akkuş, Ali Yılmaz, 5 c., Kitabevi, İstanbul 2006.

- Özaydın, Abdülkerim. “Beyhakî, Ali b. Zeyd”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 6, TDV Yay., İstanbul 1992, s. 62-63.
- Özaydın, Abdülkerim. “el-Kâmil”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 24, TDV Yay., İstanbul 2001, s. 281-283.
- Özaydın, Abdülkerim. “İBN BÎBÎ”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 19, TDV Yay., İstanbul 1999, s. 379-382.
- Abdülkerim Özaydın. “İbn Hallikân”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 20, TDV Yay., İstanbul 1999, s. 17-19.
- Özaydın, Abdülkerim. “Nizâmülmülk”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 33, TDV Yay., İstanbul 2007, s. 194-196.
- Özaydın, Abdülkerim. “Târih-i Güzide”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 40, TDV Yay., İstanbul 2011, s. 82-83.
- Özcan, Abdülkadir. “Câm-ı Cem-âyîn”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 7, TDV Yay., İstanbul 1993, s. 43.
- Özen, Şükrü. “Teftâzânî”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 40, TDV Yay., İstanbul 2011, s. 299-308.
- Özgüdenli, Osman Gazi. “Târih-i Cihângüşâ”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 40, TDV Yay., İstanbul 2011, s. 77-79.
- Özgüdenli, Osman Gazi. “Vassâf”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 42, TDV Yay., İstanbul 2012, s. 558-559.
- Rudeki. *Rudeki-yi Semerkandî Divanı*, haz. ve çev.: Nimet Yıldırım, Dergah Yay., İstanbul 2020.
- Sajjadi, Sadıq. “Gaffârî”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 13, TDV Yay., İstanbul 1996, s. 280-281.
- Sami, Şemseddin. *Kamus-ı Türkî*, haz.: Paşa Yavuzarslan - Ankara, TDK, 2010, s. 1045
- Sevgi, H. Ahmet. “Mantuku't-Tayr”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 28, TDV Yay., İstanbul 2012, s. 29-30.
- Süyûtî, Ebü'l-Fazl Celâlüddîn 'Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es-. *ed-Durru'l-Mensûr*. 8 Cilt. Beyrut: yay., ts.
- Süyûtî, Ebü'l-Fazl Celâlüddîn 'Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es-. *el-Câmi'u's-Şağîr ve Ziyâdetuhû*. b.y.: yay., ts.
- Şahinoğlu, M. Nazif. “Ahlâk-ı Celâlî”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 2, TDV Yay., İstanbul 1989, s. 16.
- Şahinoğlu, M. Nazif. “Attâr, Ferîdüddin”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 4, TDV Yay., İstanbul 1991, s. 95-98.
- Şentürk, Ahmet Atilla. *Osmanlı Şiiri Kılavuzu*. (OSEDAM) Osmanlı Edebiyatı Araştırmaları Merkezi, c 1., İstanbul 2016.
- Şerefüddin, Ali Yezdi. *Emir Timur (Zafername)*, Selenge Yay., çev: D. Ahsen Batur, İstanbul 2013.
- Şeşen, Ramazan. “Câmiu't-Tevârih”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 7, TDV Yay., İstanbul 1993, s. 132-134.
- Taberânî, Ebü'l-Kâsım Müsnidü'd-dünyâ Süleymân b. Ahmed b. Eyyüb et-. *el-Mu'cemu'l-Kebîr - et-Taberânî*. thk. Hamdî b. 'Abdulmeccid es-Selefi. 25 Cilt. Kahire: Mektebetu İbn Teymiyye, ts.

- Taberi, Muhammed b. Cerir. *Tarih-i Taberi* (4 Cilt) Sağlam Yay., çev.: M. Faruk Görtünca, İstanbul 2007.
- Tanyeri, M. Ali. *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler, Birinci Baskı, Akçağ Yayınları. Ankara, 1995.*
- Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa et-. *es-Sunen*. thk. Beşşâr 'Avvâd Ma'rûf. 6 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Ğarbi'l-İslâmî, 1998.
- Tomar, Cengiz. "İbnü'l-Fakîh", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 21, TDV Yay., İstanbul 2000, s. 38-39.
- Uluğ Bey. *Uluğ Bey'in Astronomi Cetvelleri: Zic-i Uluğ Bey*, çev: Mustafa Kaçar, Atilla Bir. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara 2012.
- Unat, Yavuz. "Zic-i Uluğ Bey", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 44, TDV Yay., İstanbul 2013, s. 400-401.
- Ünver, İsmail. "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Düşünceler", *Journal of Turkish Studies* 3/6 (2008), 1-46.
- Yavuz, Yusuf Şevki. "Fahreddin, Er-Râzî", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 12, TDV Yay., İstanbul 1995, s. 89-95.
- Yavuz, Yusuf Şevki; Avcı, Casim. "İbnü'l-Cevzî, Ebü'l-Ferec", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 20, TDV Yay., İstanbul 1999, s. 550.
- Yazıcı, Tahsin. "Benâkîti", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 5, TDV Yay., İstanbul 1992, s. 429, 430.
- Yazıcı, Tahsin. "Cevâmiü'l-Hikâyât", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 7, TDV Yay., İstanbul 1993, s. 439, 440.
- Yazıcı, Tahsin. "Mar'aşî, Zahîrüddin", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 28, TDV Yay., İstanbul 2003, s. 36, 37.

İnternet Kaynakçası

- <https://dergipark.org.tr/pub/mtad/issue/10412/127388>
- <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/108916>
- <https://ganjoor.net/jami/7ourang/7-1/sd1/sh155>
- <https://ganjoor.net/anvari/divan-anvari/ghaside-anvari/sh72>
- <https://ganjoor.net/hafez/ghazal/sh255>
- <https://ganjoor.net/sanaee/divans/ghgh/sh72>
- <https://ganjoor.net/saadi/boostan/bab1/sh26>
- <https://ganjoor.net/jami/divanj/fateha-shabab/ghaside-fj/sh3>
- <https://ganjoor.net/salman/divanss/ghazalss/sh27>
- <https://ganjoor.net/saadi/mavaez/ghasides/sh40>
- <https://ganjoor.net/moulavi/masnavi/daftar5/sh79>
- <https://muhur.yek.gov.tr/muhur/yekmu0036>
- <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/altiparmak-muhammed-muhammed-altiparmak>
- <http://yazmalar.gov.tr/eser/terceme-i-nigaristan/124057>

İnternet Sözlükleri

- <http://lugatim.com/s/damen>
- <https://www.luggat.com/li-muellifih/1/1>

- <https://lugat.osmanlica.online>
- <https://www.virascience.com/article/5637/>

Tezler

- Anay, Harun. *Celâleddin Devvâni Hayatı, Eserleri, Ahlâk ve Siyaset Düşüncesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 1994.
- Çiftioğlu, Arzu. *Muhammed b. Muhammed Altıparmak'ın Mensur Yusuf ve Zeliha'sı*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2006.
- Demirsoy, Soner. *Vekâyi'-i Ali Paşa*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2010.
- Kılıç, Atabey. *Üskübî'nin "Şerh-i Telhîs"i*, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir 1990.
- Özçam, Çimen. *Şeyhülislam Yahya Efendi Nigârîstân Tercümesi (Sentaks inceleme-Metin-Sözlük)*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Elazığ 1999.
- Sakar, Ekrem. *Altıparmak Muhammed Efendi'nin Delâil-i Nübüvvet-i Muhammedî Adlı Eseri*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2022.
- Yazar, Sadık. *Anadolu Sahası Klâsik Türk Edebiyatında Tercüme ve Şerh Geleneği*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2011.

Dizin

A

- Abaka Hân 470, 471, 472, 473, 475, 479, 481, 500, 569
Âbân 147
Abbâs 20, 151, 154, 176, 196, 203, 225, 251, 258, 272, 281, 282, 300, 301, 588, 621, 622
Abbâs bin Hüseyn 226
Abd-i Menâf 147
Abdu'l-Kurta bin Zerâ' 30, 146
Abdullâh 21, 30, 34, 118, 132, 145, 146, 147, 151, 152, 153, 154, 179, 267, 268, 282, 353, 367, 419, 468, 523, 527, 562, 633
Abdullâh bin 'Alî 176, 177
Abdullâh bin Fazlu'llâh-ı Şirâzî 21, 118
Abdullâh bin Halef-i Hazâ'î 146
Abdullâh bin Huzâfe Süheymî 140
Abdullâh bin Mâlik Huzâ'î 202
Abdullâh bin Mu'tezz 227
Abdullâh bin Süleymân bin Vehab 351
Abdullâh bin Tâhir 284
Abdullâh-ı Aşgar 147
Abdu'llâh-ı Teşrîsî 416
Abdu'l-melik Cüveynî 383
Abdu'l-muttalib 31, 148
Abdu'r-rahmân 145, 150, 152, 153, 154, 535
Abdurrahmân bin 'Avf 134
Abdurrahmân bin 'Avf 134
Abdu'r-rahmân bin Muhammed bin Eş'aş 396
Abdu'r-rahmân bin Mülcem 150
Abdurrahmân-ı Cevzî 20
Abdü'l-bâkî Efendi 24, 282
Abdü'l-ka'be 30, 145
Abdü'l-kâdir-i Geylânî 245
Abdü'l-melik bin Mervân 152, 162, 172, 175
Abdü'l-melik bin Mervân Şeybe 165
Abdü'l-melik bin Nüh 297, 298
Abdü'l-melik Hâşimî 206
Abdü'l-melik Mūsâ bin Nuşayr 162
Abdü'l-'uzza 30, 146
Açudü'd-devle 343, 345, 346, 348, 350, 357, 358
Affân 134, 170
Aḥmed (3) bin Mübârizü'ddîn Muhammed Mu-zaffêr 268
Aḥmed bin A'sam-ı Kettânî 20, 118
Aḥmed bin A'sem 235
Aḥmed bin Büveyh 342, 358
Aḥmed bin el-Ḥaşıb 216
Aḥmed bin Hâlid 286
Aḥmed bin İsmâ'îl 297, 298
Aḥmed bin İsrâ'il 273
Aḥmed bin Mañşûr bin Mevşîl 242
Aḥmed bin Muhammed 20, 27, 117, 118
Aḥmed bin Mūsâ bin Furât 216
Aḥmed bin Müddebir 273
Aḥmed bin Selâm 251
Aḥmed bin Yahyâ 229
Aḥmed Celâyir 275, 581, 630, 642
Aḥmed Hân 401, 479, 480, 500
Aḥmed 'İtâş 390
Aḥmed-i Cündî 409
Âişe 145, 149
Âişe-i Şiddîka 145, 149
Alâ-i Ḥadramî 140
Alâ'üd-devle Ebü Ca'fer Kâkû-yı Deylemî 128
Alâü'd-dîn Hüseyn bin Ḥasen 330
Alâü'd-dîn Keykubâd 484, 506
Alî bin 'İsâ bin Mâhân 250, 257

Alî bin 'Îsâ Erdebîlî 21, 118
 Alî bin İlyâs 342
 Alî bin Muhammed-i Semerkandî 34, 156
 Alî bin Yûsuf 417
 Alî Cerî 331
 Alî el-Murtazâ 139, 151, 152, 172
 Alî Hoşâvend 300, 302
 Alî-i Aşğar 152
 Alî ibn Büveyh 340
 Alî-i Ekber 152
 Alî Nakî 155, 156
 Alî Şâh bin Tekîş 332
 Âliye 156
 Aliyye 153, 154
 Alp Arslan 271, 361, 363, 364, 366, 368, 369,
 370, 380, 383, 399, 402, 411
 Alp Tekin 298, 299
 Altunbaş 304, 305, 306, 307, 315
 Amîdü'l-mülk bin Ebû Naşr Kündürî 382
 Ammâr bin Yâsir 150
 Ammâre bin Hamza 210
 Amr bin Abdüvedd 138
 Amr bin el-Âş 147
 Amr bin Leys 288, 289, 290, 292, 293, 295, 476
 Amr bin Ümeyye 140
 Amr bin Yahyâ 330
 Arf Cürdbâdkânî 21, 118
 Argun Hân 479, 500
 Arpa Hân 499, 502
 Arslan Arğu 386
 Asfâr bin Şîrûye 339
 Âşım 146
 Askerî 156, 222
 Atabeg İlduz 393
 Atabeg Yûsuf Şâh 480
 Atsız bin Kuţbü'd-dîn Muhammed
 Atsız 401
 Attâb bin Varağa 167
 Avn 151
 Avnü'd-dîn ibn Mürrre 381
 Avvâd 233
 Âyâd 120, 121, 124
 Ayaz 386

B

Barak 420, 471, 472, 487
 Barâk Hân 341
 Başala 235
 Baydu Hân 483, 500, 502
 Bâzbud 396

Behrâm-ı Çüpeynî 369
 Behrâm-ı Gür 336, 337, 460
 Bekr 21, 25, 133, 146, 149, 153
 Berâ bin 'Âzib 32, 142
 Betül 31, 148
 Bukrâf 234
 Burkâ 146
 Büveyh bin Kubâd Hüsvrev 337

C

Ca'fer 20, 22, 32, 34, 119, 136, 143, 146, 151,
 152, 153, 154, 155, 156, 168, 169, 176, 177,
 179, 181, 183, 184, 185, 187, 188, 189, 191,
 194, 202, 205, 206, 208, 221, 282, 357, 361,
 395, 629
 Ca'fer bin Muhammed 22, 32, 119, 143
 Ca'fer-i Bermekî 168, 244
 Ca'fer-i Devânikî 180, 186, 312
 Ca'fer-i Şâdik 153, 177
 Ca'fer-i Tayyâr 136, 378
 Câlînus 234
 Câzî' 366
 Cebra'îl bin Bahtîşû 241
 Cebra'îl bin Buhtîşû 258
 Cebra'îl Buhtîşû 244, 246
 Celâlû'd-dîn 415, 420, 439, 460, 496, 552
 Cengiz Hân 341, 408, 409, 427, 432, 433, 434, 438,
 439, 440, 442, 449, 450, 458, 459, 470, 471,
 480, 487, 499, 509, 563, 568, 578, 640, 669

D

Dävüd-ı Bennâkî 21, 119
 Derhem bin Nazar 286
 Dîhye 140
 Dîrândâs 256

E

Ebî Leheb 171
 Ebî Tâlib 30, 31, 32, 33, 138, 142, 146, 148, 150,
 221, 277, 344
 Ebû 'Abdullâh 237
 Ebû Ahmed bin Müktefî 229
 Ebû 'Alî Kürd 434
 Ebû 'Alî Meskübe 24, 290
 Ebû 'Alî Muhammed Bel'amî 20, 118
 Ebû 'Alî Sîmcür 319
 Ebû 'Alî Sîmâ 128, 130, 231, 321, 322, 327
 Ebû 'Amr 30, 147
 Ebû Bekr 30, 133, 145, 146, 149, 424

Ebû Ca'fer 153, 155, 257, 312
 Ebû Ca'fer-i Devânikî 153, 257
 Ebû Ca'fer-i Revzenî 374
 Ebû Cehl 138
 Ebû Fazl bin Ahmed-i Asğarânî 300
 Ebû Hafş 'Ömer bin el-Hattâb 30, 146
 Ebû Hâlid-i Ahvel 237
 Ebû Hâşim 176
 Ebû İshâk Şa'lebî 32, 143
 Ebû'l-'Abbâs 222
 Ebû'l-'Abbâs 'Abdullah Saffâh 282
 Ebû Leheb 136
 Ebû'l-Fazl-ı Bağnânî
 Ebû'l-Fazl 411
 Ebû'l-Fazl ibn Ca'fer 208
 Ebû'l-feth Bustî 356
 Ebû'l-Hasen 23, 33, 144, 148, 154, 155, 227,
 233, 234
 Ebû'l-Hasen-i Havvânî 233
 Ebû'l-Hasen-i Vâhidî 23, 33, 144
 Ebû'l-Kâsım 156, 325
 Ebû'l-Kâsım Kirmânî 324
 Ebû Lü'lü 146
 Ebû Mansûr Hüsmüzâd bin Beşenk 321
 Ebû Ma'şer Belhî 262
 Ebû Muhammed 155, 156
 Ebû Müsâ 233
 Ebû Muş'ab 239
 Ebû Müslim 174, 176, 177, 179, 181, 191
 Ebû Müslime-i Hîlâl 177
 Ebû Müslim-i Küffî 177
 Ebû Müslim-i Mervî 174, 179, 191, 426
 Ebû Naşr Muhammed Tarhânî 231
 Ebû Nuvâs 239, 240
 Ebû Râfî' 367
 Ebû Reyhân 201, 321, 324
 Ebû Sâc 225, 226
 Ebû Sa'îd 225, 260, 501, 502, 509, 632, 641,
 642, 648, 650
 Ebû Sa'îd bin Kulşüm bin Şâbit 283
 Ebû Sa'îd-i Fedâyî 225
 Ebû Sa'îd-i Hudrî 33, 144
 Ebû Sa'îd-i Naşs 225
 Ebû Sehl 321
 Ebû Süfyân 138
 Ebû Şahme 146
 Ebû Tahîr 280
 Ebû Tâlib 132, 136, 196, 416
 Ebû Turâb 148
 Ebû 'Ubeyde bin el-Cerrâh 146
 Ebû'l-fevâris Eş'arî 146

Ef'â-i Cürhümî 123
 Eflâtûn 294, 314, 345
 Emîr Çübân 488, 490, 491, 493, 509, 510, 512, 523
 Emîr Eşref 504, 525
 Emîr İsmâ'îl 290, 292, 293, 294, 295, 297, 385,
 386, 505, 506
 Emîr Kumâc 397
 Emîr Mekki 225
 Emîr Naşr 178, 291, 292, 297
 Emîr Naşr bin Ahmed bin İsmâ'îl 296
 Emîr Sodon bin Muhammed er-Rävendî 280
 Enverî 395, 402, 407, 618, 619
 Esedü'd-dîn 423
 Es'îşus 243
 Esmâ 145, 154
 Ezher bin Sa'd el-Bahilî 188

F

Fahr-i Râzî 413
 Fahrü'd-devle 348, 349, 354, 355, 358
 Fahrü'd-dîn Zengüle 393
 Fâţma 144, 146, 148, 151, 152, 153, 154, 155, 537
 Fâţma-ı Zehrâ 151
 Fâţma-ı Zehrâ 152, 161
 Fâţmatü'z-Zehrâ 137
 Fazl bin Rebî 247
 Fazl bin Sehl 259, 261
 Fazl bin Süheyl 237
 Fazl bin Yahyâ 203, 209
 Fazl bin Yahyâ-yı Bermekî 203
 Fehr bin Nizâr 132
 Fer'-i Âl-i 'Abdülmü'min 420
 Fer'-i Mülük-i Karahıtay 421
 Feth bin Hâkân 275, 276
 Firdevsî 277, 278, 668

G

Ğadîr 30, 32, 33, 141, 142, 143, 144, 146
 Gazâle 167
 Gazan Hân 483, 500
 Gâzî Murâd bin Orhan 366
 Geyhatu 482
 Ğıyâşü'd-dîn Keyhüsrev 506
 Ğürıyan 336
 Ğüşâsb 477, 478

H

Haccâc-ı Zâlim 167
 H'âce Hamdu'llah-ı Müstevfi-i Ğazvîni 118

Hâce-i Kirmânî 184
 Hâce-i Miskîn 302
 Hâce-i Nizâmü'l-Mülk 21, 118
 Hâce Kemâlî'd-dîn 'Alî 392
 Hâce Nevşeref bin Hâlid 379
 Hâce Tâcü'd-dîn 'Alîşâh 285
 Hâce Vezîr Reşîd 21, 118
 Hâdî 194, 195, 196, 197, 201, 202, 282
 Hâdî bin Mehdî 195, 282
 Hâdîce 133, 144, 151, 153, 154
 Hâdîce-i Kübrâ 133, 161
 Hafşa 146
 Hakem bin Hişâm 191
 Hâlid 25, 146, 147, 271, 613
 Hâlid bin Şubbân 270
 Hâlid bin Velîd 146
 Hâlîl bin Ahmed-i Ezdî 199
 Hâlîl bin Mūsâ 228
 Hamîde-i Berberiyeye 154
 Hamrân 148
 Hamza 138, 154
 Hannân bin Zeyd 228
 Hannâne 172
 Harb bin Ümeyye 175
 Hâriş bin Nu'mân 143
 Hâriş bin Nu'mân el-Fihdî 143
 Hâriş-i Gassânî 140
 Harķîl 140
 Harşeme bin A'yen 241
 Hârûnî'r-Reşîd
 Hârûn Reşîd 154, 238
 Hasan-ı Meymendî 278
 Hasan Şabbâh 411
 Hasen 152, 153, 154, 304, 305, 306, 319, 337,
 358, 489, 490, 492, 493, 499, 501, 504, 508,
 509, 510, 511, 512, 514, 520, 522, 524, 545,
 546, 556, 590, 633, 639, 644, 646, 647, 648,
 649, 650, 651, 652, 653, 654, 659, 671
 Hasen 'Askerî 33, 156
 Hasen bin Kahtaba 177
 Hasen-i Meymendî 300, 304, 305
 Hasen-i Şikâlî 319
 Hâşim bin 'Abd-i Menâf 132, 148
 Hâtem bin Bulka'a 140
 Haydar bin Kâvus 267
 Hayşeme bint Hişâm el-Mehzûmî 146
 Hayzerân 155, 197
 Hazret-i 'Âişe 150
 Hazret-i 'Alî 134

Hazret-i Hamza 171
 Hazret-i İsmâ'il 132
 Hazret-i Muhammed 230
 Hazret-i 'Osmân 148, 666
 Hazret-i 'Ömer 32, 142, 145, 424
 Hazret-i Selmân 138
 Hazret-i Süleymân 162, 290, 422, 663
 Hazret-i 'İsâ 243
 Herşeme bin A'yen-i Temîmi 196
 Herşeme bin A'yen Me'mûn 250
 Hibetu'llah bin 'Ukbâ Kâtib 277
 Hirakl 203
 Hişâm 146, 169, 171, 172
 Hişâm bin 'Abdü'l-melik 169, 175
 Hudîşe 156
 Hülâgü Hân 280, 281
 Hürmüz bin Anuşirevân 369
 Hüsâmü'd-dîn Taşbek 349
 Hüseyin 152, 153, 154, 155, 156, 327, 328, 337,
 499, 509, 531, 541, 548, 556, 558, 560, 561,
 563, 564, 591, 615, 622, 623, 632, 633, 634,
 635, 636, 637, 640, 641
 Hüseyin Baykara 186
 Hüseyin bin Hemedân 227
 Hüseyin bin Kâsım 227
 Hüseyin bin Sehl 262
 Hüseyin el-Eşrem 152
 Hüseyin-i Aşğar 153
 Hüseyin-i Huzâ't 285
 Hüsrev-i Pervîz 34, 140, 169, 203, 276, 490

İ

İsâ bin Ca'fer 241
 İsâ bin Mūsâ-yı 'Abbâsî 194
 İbn Cevzî 23, 160, 162, 185, 279, 356, 507
 İbn Ebî Vazzâh 274
 İbn 'Iyâz 233
 İbn-i Cevzî 25, 242, 266, 273, 321, 376, 410, 461
 İbn-i Rânî 236
 İbn Kuhâfe 145
 İbn Mukle 236
 İbn Nevfel 30, 146
 İbrâhîm 107, 144, 153, 154, 155, 176, 195, 244,
 279, 485, 494, 518, 545, 621, 632, 641, 644,
 646, 663
 İbrâhîm bin el-Mehdî 252
 İbrâhîm bin Mehdî 240, 252, 254, 265
 İbrâhîm bin Şâlih 244
 İbrâhîm bin Velîd bin 'Abdü'l-melik 153, 175

İbrâhîm bin Zekrân 195
 İbrâhîm Mennâl 278
 İlä Muehhî'dür 118
 İlyâs Hareze 393
 İmâdü'd-devle 338, 340, 341, 342, 358
 İmâdü'd-dîn Zengî 423
 İmâm 'Abdullah Yâfi't 118
 İmâm Ahmed 23, 32, 142
 İmâm 'Alî 32, 33, 139, 144, 154, 155, 156, 216,
 221, 230
 İmâme 154, 155
 İmâm Ebü Yüsuf 240
 İmâm Hasen 33, 34, 151, 153, 156, 161, 203
 İmâm Hüseyin 34, 151, 152, 157, 161, 216, 342
 İmâm-ı A'zam Ebü Hanîfe 35, 166
 İmâm Şâfi't 23, 189, 199
 İmâm Yâfi't 25, 242, 246, 393, 415, 425, 453, 638
 İnâncık 409
 İshak 32, 143, 152
 İshâk-ı Mevşîlî 205
 İsmâ'il Edîb 378
 İsmâ'il Herkalî 157
 İsmâ'il-i İsfahânî 374
 İsmâ'il-i Sāmânî 288
 İsmâ'iliyye 414, 453
 İsrâ'il 359, 400, 514
 İzzü'd-dîn Keykâvus 484, 506

K

Kaan bin Cengîz Han 185
 Ka'b 30, 145, 146, 148
 Ka'b bin Lüey 30, 148
 Kâbûs bin Semkîr 348
 Kâdî Ebu'l-Kâsım Mūsâ 330
 Kâhir 228, 282
 Kahtaba bin Şubeyb-i Tâ't 174
 Kâim-i 'Abbâs 279
 Kâ'im-i 'Abbâsî 360
 Karahıtay Hâcib 420
 Kâsım 33, 144, 152, 153, 154, 632
 Kâsım bin 'Abdullah 225
 Kařîf 379
 Kavvâd 257
 Kayın Hâtûn 390
 Kızıl Arslan 283, 284
 Kureyş Dendâre 251
 Kuşayy bin Kilâb 132
 Kutalmış Hân 361
 Kutluk İnanç 390
 Küderz bin Kişvâd 180

L

Leys Şaffâr 286, 290
 Lohrâsb 477, 478
 Lokmân Hakîm 298
 Lüey 146, 148
 Lü'y bin Gâlib 132

M

Ma'an bin Zâ'ide 186, 187
 Ma'd bin Muđar 132
 Mâkân 296, 297, 339
 Mâlik bin Nüzhet 418
 Mansûr bin Nüh 246, 298
 Mâriye-i Kibtıyye 144
 Mehdî 'Ulvî 412
 Mehleb ibn Ebî Sefere 263
 Melike 146
 Melik Hezâr Seyf 366
 Melikşâh 271, 364, 366, 371, 372, 373, 378, 383,
 384, 386, 399, 412
 Mervân bin el-'Âş bin Ümeyye 175
 Mervân bin Hakem 148
 Mervân bin Muhammed bin Mervân 175
 Mervân-ı Hümâr 174, 176, 272
 Mes'ûd bin Maħmûd-ı Gaznevî 284
 Mes'ûdî 20, 118
 Mevdûd bin Mes'ûd 284, 326
 Mevdûd bin Yüsuf 398
 Mevlânâ 'Abdu'r-raħîm-i Meşhedî 22, 119
 Mevlânâ Câmî 23, 81, 171, 181, 186, 278, 616
 Mevlânâ Devletşâh bin Baħtîşâh 119
 Mevlânâ Hamdu'llah Semerķandî 119
 Mevlânâ H'ândmîr 22, 119
 Mevlânâ Hüsrev İbn Muehhîl 118
 Mevlânâ Mîr 'Alî Şîr Nevâr 119
 Mevlânâ Şerefü'd-dîn 'Alî Yezdî 22, 119
 Meymüne 151, 154
 Mîkâ'il 304, 305, 359
 Mînhâc bin Sirâc-ı Cürĉânî 118
 Mîrân Şâh 201, 464, 547, 572, 575, 590, 593,
 621, 635, 641, 642
 Mu'âviye 149, 150, 178, 267, 666
 Mu'âviye bin Ebî Süfyân 151, 175
 Muđarr 120, 121, 124
 Muğire 147
 Muhammed 20, 21, 22, 24, 28, 30, 33, 34, 117,
 118, 132, 143, 144, 145, 146, 148, 149, 151,
 152, 153, 154, 156, 160, 176, 207, 230, 233,
 273, 282, 283, 284, 290, 327, 375, 385, 386,
 390, 391, 393, 400, 401, 405, 409, 414, 415,

421, 422, 433, 438, 450, 457, 460, 464, 468,
469, 471, 481, 496, 498, 500, 502, 509, 510,
518, 520, 521, 522, 523, 525, 530, 535, 538,
539, 540, 541, 543, 544, 547, 548, 549, 556,
561, 575, 586, 587, 592, 616, 617, 619, 620,
621, 633, 641, 642, 647, 648, 650, 653, 659, 666
Muhammed Aşgar 151
Muhammed Bâhtiyâr 335, 338
Muhammed Bâkir 153
Muhammed bin (13) ‘Alî bin ‘Abdullâh bin
‘Abbâs 175
Muhammed bin ‘Abdullâh 157, 523
Muhammed bin ‘Abdullâh Tûmert
Muhammed Tûmert 415
Muhammed bin ‘Abdu’l-melik 273
Muhammed bin ‘Abdü’l-Vâhid-i Hâşimî 223
Muhammed bin Cerîr 118
Muhammed bin H’ând Şâh-ı Belhî
Emîr H’ând 119
Muhammed bin Hârûn 385
Muhammed bin Hârûn-ı Serahsî 292
Muhammed bin Hasan Mevtâ 413
Muhammed bin Kemîle 267
Muhammed bin Maḥmûd Şehrûzî 24, 327
Muhammed bin Muḥammed eş-şehîr [bi]-Altıbarmaq
Altıbarmaq, Altıparmaq 28, 117
Muhammed bin Mu‘tezîd 227
Muhammed bin Sîrîn 242
Muhammed bin Yılduz 283
Muhammed bin Zekeriyâ-yı Erḥabî 247
Muhammed bin Zeyd-i ‘Alevî 221
Muhammed Cevâd 155
Muhammed Emîn 247, 250, 256, 257, 282, 285, 650
Muhammed Hanefiyye 176
Muhammed Hudâbende 285, 487, 496, 498, 510, 548
Muhammed-i Aşgar 153
Muhammed-i Dimaşkı 209
Muhammed Mehdî 33, 156
Muhammed Muştafâ
Hâzret-i Muḥammed 132
Mukavkas 140
Mukavkıs 144
Muktedir 201, 225, 226, 227, 228, 282
Muktedir-i ‘Abbâsî 201, 339, 341
Münis 227, 228
Munzar-i Samâvî 140
Munzer bin Muğre-i Dimaşkı 212
Mūsâ 147, 153, 154, 155, 162, 163, 164, 165, 207,
257, 261, 359, 502, 516, 557, 561, 587, 616, 663
Muş‘ab bin ‘Ömer 137
Mūsâ bin ‘İmrân 263

Mūsâ bin Nuşayr 162
Mūsâ Hân 502, 503
Mūsâ Kâzım 153, 154
Mustaşır 158, 216, 218, 219, 274, 279, 282,
410, 411, 412
Mustaşır Hâlîfe 158
Musta‘şım Bi’llâh 282
Mu‘taşım Hâlîfe 155
Mu‘taẓid 220, 221, 222, 224, 282, 289
Mu‘taẓid bin Muvaffâk 220
Mu‘tazz Hâlîfe 155
Mu‘temed 33, 156, 220, 221, 282, 470
Mu‘temed-i ‘Abbâsî 156, 220
Mu‘tezîd 222, 223, 224, 225
Muḫ‘ bin Tâyi‘ 229
Muḫ‘-i Abbâsî 410
Muvaffâk Ebü Naşr 357
Muzaffer-i Aşgar el-Hüseynî-i Belhî 260
Muzaffer Yâkût 339
Mü‘eyyedü’l-devle 348, 349, 358
Mü‘eyyedü’l-mülk 374, 375, 384
Mühezzebü’l-devle 276
Mürre bin Ka‘b 132, 133
Müslim 173, 177, 180, 181, 426, 479, 492
Müstekfî-i ‘Abbâsî 342
Müstevfî 20, 21, 118
Mütevekkil 216, 220, 227, 274, 275, 276, 280, 282
Mütevekkil-i ‘Abbâsî 216, 352
Mütevekkil ibn Mu‘taşım 273

N

Nâdir bin İshâk bin Mu‘taẓid 276
Nâşîrû’l-devle 356
Naşr bin Ahmed 178, 297
Naşr bin Nüh Sāmânî 178
Naşr-ı Seyyâr 176
Naşrû’l-dîn Muḥammed H’ârzemî 394
Naşsâr 167
Necmü’l-dîn 423, 424, 499, 575
Nefise 151
Nercis 33, 156
Nikpey 481
Nizâmü’l-dîn Ahmed ‘Arûzî-i Semerkandî 22, 119
Nizâmü’l-mülk 300, 361, 364, 371, 372, 373,
377, 380, 388, 411
Nizâr bin Ma‘d bin ‘Adnân 120
Nüh bin Mansûr 297, 349, 472
Nürü’l-dîn Muḥammed ‘Adnî 21, 118
Nüşîrevân 132, 294, 502, 520, 530, 566

O-Ö

Olçaytu 486
Oşmân 134, 145, 151, 424, 644, 646, 647, 652,
654, 655, 656, 658, 660, 662, 666, 671
Oşmân bin ‘Affân 30, 134, 145, 147
Ömer 25, 26, 29, 30, 31, 44, 145, 146, 151, 152,
153, 409, 424, 593, 631, 633, 641, 642, 667, 675
Ömer bin ‘Abdü’l-‘azîz 175, 178, 667
Ömer bin ‘Abdü’l-‘azîz bin Mervân 175
Ömer Ḥayyâm
Ḥayyâm 409

R

Rabî‘a 120, 121, 124
Rađî-i ‘Abbâsî 236
Râfi‘ bin Leyş bin Naşr Seyyâr 241
Raḥme 230
Rây Mürtâz 311
Rây Selîm 308, 309
Remle 151
Riyâh 30, 146
Rüdâbe 289, 290
Rüdegî 178
Rukâşî 239
Rukayye 144, 147, 152
Rukayye-i Kübrâ 151
Rukayye-i Şuğra 151

S-Ş

Şadaqa 384, 386, 461, 497
Sa‘d bin Ebî Vakḫâş 134, 136, 146
Sa‘dü’l-devle 370, 384
Saffâh 176, 177, 179, 181, 282
Saffâh-ı ‘Abbâsî 179
Şahr bin Harb 170
Sa‘îd 33, 144, 147, 219, 226, 442, 488, 490, 494,
498, 500, 501, 509, 522, 523, 548, 620, 623,
632, 634, 641, 642, 648, 650, 652
Sa‘îd bin Muḥammedü’s-Şağîr 218
Sa‘îd bin Müseyyeb 172
Salîta bin ‘Amr-ı ‘Âmirî 140
Sâve Şâh 369
Sebüktegin 299, 304, 319, 326, 421, 468
Seccâd 152
Sedîd 145
Sekîne 152
Selâme 172
Seleme 151, 152, 153
Selmâ bint Şahr 145

Seyfü’l-devle 231, 232, 461
Seyfü’l-devle ibn Hemedân 231
Seyfü’l-dîn Qalâvun 477
Seyfü’l-dîn Rüstem 388
Seyyid Ca‘fer bin Muḥammed bin el-Ḥasen 22, 119
Seyyid Muḥammed 233
Seyyid Rızâü’l-dîn Tâvus 157
Sulṭân Gıyâşü’l-dîn 332, 333, 334, 337, 420, 506
Sulṭân Gıyâşü’l-dîn Muḥammed bin Sâm bin
Hüseyn 332
Sulṭân İbrâhîm Gaznevî 328
Sulṭân Maḥmûd 168, 277, 278, 300, 302, 304,
307, 311, 312, 316, 317, 320, 321, 323, 324,
325, 326, 337, 359, 392, 399, 442, 485, 492,
634, 642, 668
Sulṭân Maḥmûd-ı Gaznevî
Maḥmûd-ı Gaznevî 168
Sulṭân Maḥmûd-ı Sebüktegin 277
Sulṭân Muḥammed 285, 384, 386, 387, 391, 393,
399, 406, 450, 486, 487, 500, 502, 503, 547, 641
Sulṭân Muḥammed H’ârezmşâh 407, 420, 450
Sulṭân Sencer 331, 394, 395, 397, 401, 407, 409, 617
Sulṭân Şihâbü’l-dîn Muzaffer 334, 335
Sübeyl bin ‘Abdullâh 177
Süfyan bin ‘Uyeyne 143
Süleymân 34, 153, 162, 169, 172, 346, 361, 393,
400, 401, 422, 512, 520, 546, 614, 631, 656,
660, 663
Süleymân bin ‘Abdü’l-melik 34, 168, 175, 179
Süleymân bin Dâvid 165
Süleymân bin Sâlih Müryânî 183
Süleymân bin Zeheb 273
Şâbûr bin Erdeşîr Bâbek 332
Şâhek bin Sendî 247
Şahme 146
Şâh Şücâ‘ 268, 505, 526, 528, 529, 532, 533, 534,
536, 537, 541
Şebîb 166, 167
Şehrbânû 152
Şemâme 155
Şemir zî Cevsen 152
Şeybe 138, 165
Şeyh Ebü İshâk 185, 522, 523
Şeyh Hasan 501, 503, 504, 509, 510, 512, 513,
520, 547
Şeyh Hasan İlkânî 503
Şücâ‘ bin Veheb-i Esedî 140
Şücâü’l-dîn Ebu’l-Kâsım 420
Şüreyh bin el-Hâriş el-Kindî 146
Şüreyh bin Sinân 228

T

Tâcü'd-dîn Yılduz 335
 Tâhir 144, 237, 251, 258, 261, 283, 285, 286, 290,
 375, 410, 422, 425
 Tâhir-i Zü'l-yemîneyn 237, 250, 258, 283
 Tâhir Zü'l-yemîneyn 257
 Talha 148, 152, 283
 Talha bin 'Abdullâh 134
 Tâyi' Bahâü'd-devle-i Deylemî 276
 Tâyi'-i 'Abbâsî 234
 Tayyib 144
 Tekiş bin Arslan 383
 Tekiş Hân 403, 405
 Timur 22, 201, 364, 433, 436, 438, 460, 461, 500,
 509, 510, 511, 522, 538, 539, 541, 552, 554,
 556, 558, 559, 560, 561, 563, 565, 566, 567,
 568, 569, 570, 572, 573, 575, 576, 577, 578,
 579, 580, 581, 582, 586, 587, 588, 589, 592,
 595, 596, 606, 614, 626, 633, 635, 640, 641,
 642, 644, 665, 679
 Tuğrul Beg 360, 380, 383, 399, 400
 Tuğrul Bey 278
 Türkân Hâtûn 373, 375, 383, 398

U-Ü

Ubeydullâh 146, 153
 Ubeydullâh bin Ziyâd 152
 Uğbe bin Ebî Mu'ayt 170
 Utbe 138, 147, 452
 Utbe bin Gazvân 147
 Ümâme 151
 Ümm Cemîle 146
 Ümm-i 'Abdullâh 152
 Ümm-i Ca'fer 151
 Ümm-i Kulşüm 153
 Ümmi Kulşüm 151
 Ümmü Ferve 153, 154
 Ümmühânî 151
 Ümmü Kulşüm 144, 146, 154
 Ümmü'l-Hasen 151, 152
 Ümmü'l-Hüseyn 152

V

Vaḥşî 171
 Vâlîü'n-Naḥşeb 34, 168

Vâşık bin Mu'taşım 269, 282
 Velîd bin 'Abdü'l-melik 165, 175
 Velîd bin Yezîd bin 'Abdü'l-melik 175

Y

Yahyâ 151, 154, 198, 204, 207, 208, 238, 424,
 526, 534, 535, 539, 540, 541, 554, 555, 556
 Yahyâ bin Hâlid 196
 Yahyâ-yı Bermekî 205, 236
 Ya'küb bin Bâḫşûn 246
 Ya'küb bin Dâvud-ı Tahmân 302
 Ya'küb bin İshâk 261
 Ya'küb bin Leys 287, 290, 470
 Yemâme Hevde-i Hanefî 140
 Yezdicird 152
 Yezdicird bin Kisrâ 147
 Yezdicird bin Şehryâr 148
 Yezîd 146, 152, 172, 175, 178, 666
 Yezîd bin 'Abdü'l-melik 173, 175
 Yezîd bin Hubire 174
 Yezîd bin Uḫtu'n-nemr 146
 Yezîd bin Velîd bin 'Abdü'l-melik 175
 Yûnus 52, 123, 359
 Yûsuf 52, 56, 123, 218, 240, 241, 370, 423, 424,
 461, 561, 567, 568, 591, 604, 606, 632, 642,
 643, 644, 647, 648, 653
 Yûsuf Kütâl H'ârezmî 370

Z

Zâhir 184, 402
 Zâl 289, 290
 Zekî 151
 Zelîhâ 56, 218
 Zeyd bin 'Avvâm 134
 Zeyd bin Hârişe 134
 Zeyd bin Şâbit 146
 Zeyd bin Şâbit-i Enşârî 145
 Zeyneb 144, 153
 Zeyneb-i Kübrâ 151
 Zeyneb-i Şuğrâ 151
 Zeynü'l-'Âbidîn 152, 153
 Zübeyde 148, 279, 649, 650
 Zübeyr 134, 148, 204
 Zübeyr bin (8) 'Avvâm 134
 Zübeyr bin 'Avvâm 204
 Züreyb bin Şersîşâ 23

NÜZHET-İ CİHÂN ve NÂDİRE-İ ZAMÂN

(NİGÂRİSTÂN)

İSLAM TARİHİNDEN ANEKDOTLAR

Osmanlı sahasında kaleme alınan tarih eserleri günümüzde de önemini korumakta ve meraklıları tarafından ilgi çekmeye devam etmektedir. Bu yönüyle ilmî bir çerçevede yayına hazırladığımız Altıparmak Mehmed Efendi'nin (ö. 1623-24) Nüzhet-i Cihân ve Nâdire-i Zamân (Nigârîstân Tercümesi) adlı eseri de söz konusu tarih eserleri arasında zikredilmelidir.

Aslı Farsça olan Nigârîstân'ı Gaffârî-i Kazvînî (ö. 1567) Safevi coğrafyasında kaleme almış ve daha sonra Altıparmak Mehmed Efendi eseri Türkçeye tercüme etmiştir. Hazırladığı dönem itibarıyla ilgiyle karşılanan söz konusu tercümenin saray kütüphanesi ve çeşitli özel kütüphanelere girmesi bu eserin sevildiğine ve okunduğuna işaret etmektedir.

Eser, Hz. Muhammed'in soyuyla başlayıp İslam devletlerine dair bilgi vermekte ve orijinalinde Akkoyunlular'a kadar gelmektedir. Tercümede ise Ertuğrul Gazi, Osman Gazi ve Orhan Gazi'den kısaca bahsettikten sonra Câm-ı Cem-âyin'den yapılan alıntı ile Türklerin soyu dahil edilerek nihayete ermektedir. Kitap, salt bir İslam tarihi olmanın ötesinde bahsedilen dönemlerdeki ilginç olaylara dair kısa bilgiler vermektedir. Ayrıca her bahsin ardından İslam tarihinde kayda değer ibretlik ve mizahi anekdotlara yer vermesi bakımından dikkat çekmektedir.

Dr. Sedat Kocabey tarafından hazırlanan ve günümüz harflerine aktarılan eser aynı zamanda çeşitli bakımlardan da incelenmiştir. Eserde ayrıca Altıparmak Mehmed Efendi'nin pek bilinmeyen şairliği de tercümede kendisine ait manzumelerden hareketle ortaya konulmuştur.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
 Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
 Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
 Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
 www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-625-6769-54-0